

ACC. N:o M. 466 : 57.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

57/

Lykteman. 61.

Lyktemannen är ingenting annat än en gammal lantmätare, som brukade fara omkring längs rågångar där man mätat falskt. När man såg en sådan på avstånd skulle man taga ett kopparmynt i munnen och kasta emot honom, i annat fall kunde det lätt hända att man drabbades av sjukdom.

N.J.Ek, Västraby

3/4 21.

Lykteman. 62.

I Lunnoms skog uppehöll sig för en del år sen en lykteman. Och om vintertiden, då det var riktigt mörkt, kunde man höra dem ropa, precis som lantmätare förr brukade göra.

Även i Baggens mark i Västraby fanns en sådan. Då bönderna sent på kvällarna körde från Broby kunde de höra denne ropa så det hördes vitt omkring. Samtidigt lyste det alldeles förfärligt i rågången utmed vägen.

Ek.

67

Lykteman. 63.

Äldre tiders människor höllo ävenledes före att lyktemän

ACC. N:o M. 466:52.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

brukade uppehålla sig där skatter voro nedgrävda. Vid Ljusakull i Västraby uppehöll sig en sådan och där trodde man en stor skatt var nedsatt.

Ek.

Ortsägen. 64.

Det finns en plats i Lunnoms skog, andra sidan Ekeröds kärr, där tre socknar stöta samman. Mitt i rågången ligger en stor stenhäll, som utgör gränsmärke mellan Broby, Emitslöfs och Glimåkra församlingar. Hit brukade man under forna tider föra missdådare, som där blevo dömda och avlivade. Bloss syntes förr ofta på platsen, och tror man att folk i närheten blivit nedgrävda.

Ek.

Vättar. 65.

Mor talade om, att hon ofta brukade se vättar. De lyste med blått sken. Vättljus kunde man också hitta på åkrarna här och där. Dem använde man som botemedel. Såg man en vätte lysa skulle man tiga alldeles still, annars kunde man lätt bli sjuk.

Ek. 3/4 21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

52.

68

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* iLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53

69

Det finns en sandrygg på Linderödsåsen, som kallas Getaryggen. Om denna berättas, att uppkomsten härleder sig därav, att i forna tider fanns det en gårdsherre, som hade sin getpojke där. Djuren funno här ett gott bete och åsen kallades sedan Getaryggen.

Skjutsbonden.
W. Wram 5/4 1921.

Bo. 67.

På ett av Linderödsåsens högsta krön ligger en gård kallad Olarpsgården. Härifrån ser man 24 kyrkor. På den gården bodde för många herrans år sen en rik bonde. Han hade sex barn tre söner och tre döttrar, vilka han skänkte en god omvårdnad. Sönerna drogo emellertid vid unga år bort till främmande land och det gick flera år utan att man hade den ringaste vetskaps om huruvida de voro i livet eller icke.

70

En dag komme sönerna åter från sina färder i främmande land. De hade där utbildat sig till vilda stråtrövare. I skogen träffade de på trenne vallflickor. Utan betänkande anföllo

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1921 Född år i

74

71

de dem, skändade och dräpte dem. Så kravlade de sig upp på den höga stenen och fingo där se sin fädernegård. "Där ligger vårt gamla hem!" utbrast den ene. "Måntro om far och mor leva?" - "Och våra tre systrar", sade den andre. - "Men vad ha vi gjort!", utbrast den tredje. "Vi ha säkert mördat dem. Jag tyckte mig ha sett flickorna förr. O Gud, är det sant, må stenen rämna i tre delar!" - Ordet var icke väl sagt förrän detta skedde. Bröderna blevo därvid så upprörda, att de togo sina egna liv. Men på det stället där de stackars systrarna mördades uppsprang en källa, som aldrig tryter vatten, och kallas den källan än i dag Vallarekällan. Den först omnämnde stenen benämnes dessutom Vallarestenen och är den klyvd i trenne delar på sätt, som ovan angivits.

Ds.

Troll och Jättar. 69.

I Lilla Träne bodde i forna tider en liten man, som gemenligen gick under benämningen "Lille Gubbknöl", han sades vara av trollsläkt. Hur det nu var med denne, han hade fått för sig att krypa till månen. För ändamålet reste han

72

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

✓✓

stege på stege högt upp. Men han lyckades dock aldrig komma dit, ty då han kommit ett stycke på väg föllo stegarna ned och han slog pladask i marken. Och detta skedde så våldsamt att en sjö därav uppkom. Vid denna har sedermera Ovesholms slott blivit uppfört.

Do.

Bäckahästen. 70.

Det var en dräng som skulle hämta en häst åt sin husherre på en äng i närheten av Vramsön. Han brukade som vanligt rista litet på grimskaftet och då hästarna hörde detta kommo de springande. Så gjorde han även nu. Men samtidigt fick han se ett föl komma fram ur en buske, och sprang detta direkt ned i ån där det försvann.

Do.

Mjölkaren. 71.

Klokta folk i forna tider kunde själva skaffa sig en mjölkare. Det var blott att tända fyra stickor i bågge ändar och bära dem samman med en silverkedja. Då hade man mjölkaren fullt färdig. Den kunde sedan icke skjutas utan

73

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* i

56.

genom användandet av ett silverlod i bössan.

N.J.Ek, Västraby
10/4 21.Kolare. 72.

En torpare borta i Hjärås skogsbygd berättade för mig att en natt då han satt vid sin mila öppnades dörren till kolkojan, och ett kvinnohuvud stack in. Torparen, som hette Per, ^{blev arg} emedan han flera gånger förut om kvällen blivit störd, samt fattade en brand och kastade den rakt i ansiktet på kvinnan, som naturligtvis icke var någon annan än skogssnuden eller något troll. Men denna skrek: "Tue, Tue kom. Per slog mig med branden!" Men ingen Tue kom. Per skyndade emellertid efter ut med en ny brand i handen. Då fick han se hela milan i ljusan låga. Och den brann fullkomligt upp.

Ek.

24

Arbete. 73.

Om man spottade mot en gris, som slaktaren höll på att sticka, fick denne icke blodet att rinna ur honom.

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr JohnssonLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* i

57.

"Dalbogen" kallades den del av djuret, som var beläget vid stickhålet, och skulle detta ej användas. Då räknade man på att det blev ingen tur med sovlet; det blev odrygt.

Sofia Andersson,
Gumlösa. 12/4 21.

Arbete. 74.

75

I min barndom fanns det mången, som trodde, att folk kunde "tjusa" eller förtrolla brygden, om de tillåtos komma in då denna pågick. Det blev misslyckat med ölet man hade under tillverkning. Det fanns en kvinna i min ungdom, som alltid brukade att kasta ett glödande kol efter den främmande person, som kommit in i brygghuset, då hon var sysselsatt med arbete i detta.

Do.

Död. 75.

Råkade man under det brödskärning ägde rum, köra lillfingret in i detta, var ett dödsfall i gården eller släkten att förvänta. Därpå trodde allmänt de gamla.

Do.

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

58

76

Mjölkaren. 76.

Det fanns för en del år sen en bonde i Fjälkestad, som länge nog sett att en hare mjölkade hans kor, där dessa gingo ute på en äng i närheten av gården. Han beslöt sig för att komma åt denne. För ändamålet laddade han bössan med en silverknapp, och så när haren befann sig bland korna passade han på och sköt denne. Då han anlände till platsen, där haren stått, fann han emellertid blott några pinnar samt en lång silverkedja, med vilka dessa varit sammanbundna. Han tog kedjan med sig hem och fann då att denna tillhörde en herremans fru, som var boende i närheten. Hon hade nedlätit sig till att hålla sig med mjölkare.

Ek 15/4 21.

77

Trollkonst. 77.

Förr i världen fanns det folk som kunde "smida ut ögat" på folk. Huru man därvid gick till väga vet jag icke, men far brukade tala om, att då han arbetade i Djurröd fanns det en person där, på vilken ena ögat fullständigt förtärdes, så att hon blev alldeles blind. "Det har Sven i Sönerlycke

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1921 Född år i

59.

gjort", sade hon. Därmed menade hon då en klok man, med vilken hon länge varit ovän.

Ek.

Troll. 78.

Det bodde en skomakare icke särdeles långt från Balsberget, där troll fordom sägas ha uppehållit sig. En natt då han var sysselsatt med sitt arbete, stack ett troll in näsan genom dörren." Sticker du in trynet en gång till, skär jag näsan av dig!" utbrast skomakaren, som icke tyckte om att bli störd i sitt arbete. Trollet drog näsan till sig, men blott för en stund. Snart var den åter synlig i dörrspringan. Skomakaren som just var sysselsatt med att skära läder till en stövel, kastade kniven rakt mot springan och träffade jämväl trollet i näsan, så att detta sprang iväg med kniven. Skomakaren fortsatte sedan sitt arbete med det resultat, att om morgonen fann han hela den ena stöveln, varpå han arbetat hela natten, avskuren på mitten. Men från den dagen aktade han sig för att retas med trollet.

Ek.

78

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

60.

79

80

Ek.

Jul. 79.

En flicka i Ranseröd råkade komma för tidigt till kyrkan i Norra Sandby en julotta. Det var fattigt hemma och man hade ingen klocka att rätta sig efter. Då hon tyckte det led mot vanlig tid, då ottan skulle förrättas, begav hon sig iväg till kyrkan. Denna var väl upplyst och full av folk. Men när flickan suttit en stund observerade hon bland dessa jämväl sin för många år sedan avlidna gamla mormor. Hon blev därför rädd, emedan hon förstod att det var till dödingarnas julotta hon kommit. "Jag skall hjälpa dig", sade emellertid mormodern. Innan du går genom dörren, lägg av dig kjolen. Annars kommer du icke genom dörren. Hon gjorde detta och lyckades ävenledes komma ut. Men dagen därpå, då det blev full dager, fick hon se en flik av kjolen ligga på varje grav. Hon förstod då i vilken fara hon svävat.

ACC. N:o M. 466:61.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

61.

Person-

Nils Månsson i Skumparp den bekante riksdagsmannen, var en gång bjuden på middag hos doktor Bergholtz i Kristianstad. Det var en hel del präster närvarande och doktorn frågade honom vad han tyckte om prästerna i allmänhet. "Åh, de kan vara bra nog, då man träffar dem en och en", förklarade Nils Månsson, "men träffar man dem i "lyng" (flock) då äro de svara in igenom". De närvarand prästerna tyckte icke om detta, men Skumparpen fästade sig ej vid detta.

Ek.

Person- 81.

Under det Skumpen var i riksdagen fanns det en däst och myndig adelsherre i ett utskott, där Nils Månsson var med, som gång efter annan uppträddé utmanande mot bönderna. Nils Månsson sökte gång efter annan att vederlägga honom och lyckades också, varvid den andre förlorade tålmodet och utbrast: "Det gör ingenting vad en bonde säger. En fluga gör ingen sommar." Härtill replikerade också Nils Månsson genast: "en talgoxe gör heller ingen vinter".

81

ACC. N:o M. 466:62

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

62.

82

Ek. 15/4 21

Person- 81.

På Skumpens tid fanns det en riksdagsman för Östra Göinge vid namn Per Nilsson i Genastorp. De voro mycket goda vänner och brukade ha sällskap då de foro den långa vägen upp till Stockholm. En dag då Per Nilsson stod nere vid landsvägen, som låg ett stycke från gården, körde Nils Måns-son fram. "Jaså, du kommer här skumpandes!" sade han. - "Ja, och här står du och "genar", (hindrar) blev svaret. Så körde de bågge gubbarna upp till Genatorp, där de tillbringade natten för att tidigt följande morgon fortsätta sin långa färd.

Sven Bengtsson, Ousby 18/4 21.

83

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* iLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

63.

Person- 82.

Per Nilsson i Genastorp, som i många år var represen-tant för Östra Göinge, blev en gång lurad rätt allvarsamt av en lantmätare, detta ehuru han själv var en ganska kunnig karl. Under enskiftet, då det var fråga om upptaxeringen av hans hemman frågade lantmätaren honom huru mycket han ansåg att detta borde sättas till.. Per Nilsson, som icke gärna ville ha det för högt taxerat, svarade till att börja med rätt undvikande, men föreslog slutligen 15.000 kronor. Det blev emellertid icke skrivit, utan uppskjutit tills efter middagen. Under denna sade lantmätaren att han hade en bekant, som önskade köpa ett större hemman. "Då kanske jag får sälja mitt", förklarade riksdagsmannen. "Vad kostar det?" - "25.000 rdr.". blev svaret. "Då få vi väl sätta upp det härtill i taxeringen också," menade lantmätaren. Och därvid blev det också.

84

Sv. Bⁿ.Orts- 83.

På Källedals ägor vid Ousby finnes ett par yttersit
Skriv endast på denne sida!

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

64

85-

86

gamla dammar. De gamla höllo före att det skulle vara offer-dammar, som under hednatiden använts. Eller ock att de första kristna i socknen där blivit döpta.

Sv. Bⁿ.Källor. 84.

Väster om Ousby alldesles utanför Källedal, finnes en källa, som aldrig tryter vatten. Äldre personer brukade att gå dit och dricka av dess vatten under tanke på att återvinna hälsa. Antagligen offrade de också i bemälta källa. Min gård kallas efter denna Källedal.

Sv. Bⁿ.Orts. 85.

När den första kyrkan i Ousby skulle uppföras var det meningen att hon skulle byggts på ett annat ställe. Men det märkliga inträffade att vad man uppförde om dagen det blev om natten av troll eller illasinnade människor nedrivet. Man beslöt då att utröna var ett ställe skulle vara, där man fick ha bygget ifred. För ändamålet spände man ett par

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* iLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

65

tvillingoxar för en vagn, och piskade på dem, under det själv-mant fingo gå dit de ville. De drogo ned till den udde vid sjön, där kyrkan är belägen. Och där beslöt också de kristna i socknen att den skulle uppföras.

Sv. Bⁿ.Kloka. 86.

På gränsen mellan Vånga och Näsum bodde för en del år sén en bonde och smed, som gemenligen gick under benämningen Bjära-Månsen. Han hade en stor svartkonstbok, som delvis var tryckt med röda bokstäver och delvis skriven. Han användes vid varjehanda sjukdomsfall och jag har råkat dem, som påstått att de av honom blivit botade. Deras krämpor läste han alltid bort.

87

Det hände en gång då Måns var i kyrkan, att en person kommit dit att fråga honom till råds. M. hade glömt att låsa ned sin stora svartkonstbok, varför den främmande av nyfikenhet började läsa i den. Men hur han läste, desto flera små bytingar kom det omkring honom. Och snart var deras antal så stort, att den främmande knappast fick plats i rummet.

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* iLUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

66.

88

Emellertid hade Måns kännning av vad som passerade här hemma. Han skyndade därför hem och kom just lagom för att läsa bort dem. Då han anlände hem tog han en handfull ärter och kastade i en rishög. "Plock upp det så länge", befallde han bytingarna. Och de fingo förfärligt brått. Men under tiden läste han bort dem allesammans så att de försvunno ur gården.

Murare N. Nilsson, Oppmanna.
22/4 21.

Kloka. 87.

Vid ett tillfälle då Måns vistades borta övergick en eldsvåda hans gård. Det var om natten och han hörde där han låg, precis som en eldsvåda gått över. "Nu brinner det hemma", utbrast han, och fick tag i sitt ök samt begav sig skyndsamt hemåt. Men då var gården redan brunnen.

N.N.

89

Vid ett tillfälle skulle de avbränna en "rönning" (svetja) på en skogsmark i trakten. Men det var torrt och blåsigt

Landskap: Skåne
Härad: Broby
Socken: Broby
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress: Broby
Berättat av: Pehr Johnsson
Född år: i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

67.

och gick icke bättre än att elden tog överhand och for in i skogen. Det brann alldeles förfärligt. När Måns anlände gick han ett slag omkring det område där det brann och över den linje, där han gått kunde icke elden komma. N.N.

Djur. 89.

Man ska vara rädd för att retas med vesslan. Ty det är ett litet djur, som kan föra lycka med sig i ett hus, men också olycka. Om en vessla springer på en stengärdsgård far han ut och in genom hålen i denna så att man kan tro att det är ett helt hundra. När jag tjänade till Ekkens i Tydinge var det förfärligt med vesslor i ladugården där. De sprungo överallt bland kreaturen; men de gjorde dem aldrig någon skada. Tur hade de med sig och aldrig blev något djur i ladugården sjukt. Dessutom höllo de alldeles rent för råttor och möss.

90

Husar Klen
Broby 67 år. 23/11 21.

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

68

Djur. 90.

Det är farligt att slå ihjäl ormar, ty då kan man till slut tycka sig se sådana överallt. Den som slår ihjäl en orm ska'snarast möjligt gräva ned den, i annat fall kan det lätt bli daggormar. De äro små, som hårstrå med större huvud och om de bita en människa blir den aldrig bra igen, utan lemmen frätes formligen bort.

Klen.

91

Djur. 91.

Då vi höstade på Tydinge ängar var det ofta så gott om ormar i det djupa med vatten övergjutna gräset, att vi gång efter annan trampade på sådana. Men det var att låtsa som man icke däröm hade vetskaps. Det var aldrig någon som blev biten, vare sig av slätterkarlar eller rävsserskor. Förmödlig var det snokar.

Klen.

Det var förfärligt med snokar i Broby Klockaregård under kantor Scharffenbergs tid. De höllo till i ladugården och

ACC. NR

M. 466:69

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* iLUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

69

92

Klen.

förstörde ofta mjölken tillsammans med kattorna. Sina bo hade de i gödselstaden och då man om våren lassade gödning kunde man få se stora mängder av dem ligga ingrävda i denna. Men Scharffenberg sa'till oss att vi fingo icke slå ihjäl dem, ty de medförde lycka och tur i gården.

Arbete. 93.

Man skall alltid så i ny, men aldrig i nedan. I det förra fallet har nämligen säden lätt för att komma upp. De gamla voro mycket noga då det gällde denna sak.

N.J.Ek. Västraby.
25/4 21.

Orts. 94.

I Fjälkestad brukade man kalla Råbelöfsborna för stortare. Det hände sålunda en gång att prosten Lundius gjorde en livlig utläggning om Kristus, bespisande fem tusen män. Då satt det en bonde, som sade halvhögt: "Det var inga råblingar han hade att göra med, ty då hade två av dem ätit upp

ACC. NR M. 466:70.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

70.

93

allt ihop".

Ek.

Jakt. 95.

Då man förr skulle lägga ut en rävsax brukade den tidens jägare ha en katt, som man stekti i smör. Denna drog man sedan efter sig. Så lade de ut saxen, som man gned med ett skinn så att räven icke hade vetskaps om att en människa rört vid den med sina händer. Efteråt drogo de så katten efter sig på samma sätt som då de lade ut densamma. Ofta användes en skata som bete, men skulle denna vara stekti på samma sätt.

Ek.

Barndop. 96.

94

Det fanns en person i Fjälkestad, som gemenligen kallades Räven. Han brukade bjuda en massa personer var gång ett barndop skulle äga rum i hans gård; detta därför att han skulle få en mängd fadderpengar. En soldat brukade gå omkring och bjuda, men började bönderna till slut tröttna på dessa gillen och sade till honom då han kom: "Så, är du nu ute och tigger till rävungarna igen".

Ek.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

71.

Jakt. 97.

Då man fångat rävungar levande brukade man gå omkring i
gårdarna för att visa dessa, och hörde det då till att de som
buro dem på så sätt omkring skulle ha ett tjog ägg eller
halvt sådant å varje ställe, där man hade får. Man räknade
möjligent på att dessa skadedjurs infångande voro till nytta
för innehavarna av sådana.

Ek.

Jakt. 98.

98-

Förr i världen hade de några örens skottpengar på varg
och räv. Den som sköt något sådant djur hade blott att klip-
pa av öronen och visa dem för prästen i socknen, som hade
att utbeta pengarna, såvida ingen särskild person för än-
damålet blivit utsedd.

Ek.

Naturläkare. 99.

I Östra Olinge fanns det förr en naturläkare, som var
känd rätt vitt omkring kallad "Snee-Håkan" eller Olinge-Håkan.

ACC. NR M. 466:72.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

72.

96

Han hade en rätt betydande praktik, mest då det gällde att behandla skroffler eller fistel. Många voro också de, som förklarade sig av honom ha blivit botade för dylika sjukdomar.
Ek.

Naturläkare. 100.

Det fanns en kvinna här i Emitslöfs församling, som hade fått en stor fistelknuta på sin hals. Hon sökte Olinge-Håkan och ordinerade denne att hon skulle tvätta den med salt och vatten. Botemedlet var det enklaste av alla, men hon använde det och knutan gick bort.
Ek.

Jo. 101.

I Sösdalatrakten fanns det en kvinna, gemenligen kallad Sandåkra-moran eller Stränga-Hannan, som var mycket anlitad då det gällde att bota sjukdomar av olika slag. Framför allt benbrott. Det fanns en doktor i Hessleholm, som brukade skicka av sina sjuka till henne att erhålla vård.

Edla Persson.
Broby 28/4 21.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

73,

97

I Aska by av Norra Sandby socken bodde för några årtionden sedan en för sin naturläkekonst mycket beryktad kvinna kallad "Aska-moran". Hon botade folk, vilket dock skedde på ett fullt naturligt sätt och hade hon en stor praktik. Sedan hon dog har visst denna i någon form upptagits av en hennes dotter.
 Edla Pⁿ.

Kvarnar. 103.

När min far hade Kristamöllan ovan Broby hade han att taga tull. Och var det vanligt att han tog ett stop av varje skäppa. Måtten voro något olika i olika trakter. I Göinge hade man ett sådant, som var något inbucklat så att det rymde icke fullt så mycket som det i Villands härad, som hade raka sidor. Alla som körde till mälts skulle ha traktering, antingen mat eller kaffe och den ansågs vara en dålig mjöltnare, som icke trakterade bra.

Ek. 1/5 21.

98

ACC. N.R M. 466:74

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

74.

99

Jul. 104.

I mitt hem hörde det till en gammal god ordning att man till julen skulle brygga jämväl enbärsöl. Man hade enbär på lager, som plockats vid den tid, då de voro fullständigt mogna. Man hade stora påkar, med vilka man piskade buskarna, varvid bären föllo av. Sedan plockades dessa upp i en påse. Bären krossades i påsen, varefter de tömdes ut i ett kar. Sedan slog man kallt vatten på, så att därav bildades en lake, och lät dem därefterstå några dagar. Sedan kokades laken och tillsattes ytterligare med humle och jäst. Sedan slogs vatten därpå och var enbärsölet färdigt. Med vattnet hade man att reglera hur starkt ölet skulle vara. Det blev ett briljant julöl, som framförallt vid tillfället, då det var främmande i huset, togs fram. Men man fick icke slå varmt vatten på bären, ty då smakade det för mycket ene.

Ek.

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av:
Född år i

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

75

Lyktgubbar. 105.

Det berättas att gamle pastor Bjugg i Fjälkestad under enskifftet lyckades krångla sig till en del av de fetaste bitarna av ifrågavarande by. Men detta skedde tillsammans med lantmätaren. Därför får han också efter döden följa denne, ¹⁰⁰ där han far fram längs rågångarna. Faktum är att de befinner sig alltid två i sällskap när de fara fram där.

Ek.

Bäckahästen. 106.

Bäckahästem kan också förvilla folk. Det var en piga i Fjärlöf, som var ute och gick en afton då det var månljust, så hon behövde icke för den skull taga fel på vägen. Men hur hon gick, så kom hon upphörligt till en plats i skogen, där en bäck rann, vid vilken en vit häst gick och betade. Hon förstod att det var bäckahästen, varför hon vände tröjan och kom sedan dit hon skulle.

Ek.

Misviken. 107.

ACC. N.R M. 466 : 76.

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tjuvar. 107.
Det fanns för en del år sen en vid a omkring bekant mästertjuv, uppehållande sig i Vånga socken, som gemenligen kallades Brostedt. Han stal överallt och man kunde ej få honom fast. Det var ett torparfolk uppe i socknen, som haft auktion på sina tillhörigheter under tanke på att fara till Amerika. Av auktionsmannen hade de fått pengar i förväg. Under natten passade emellertid Brostedt på att hos dem göra inbrott under tanke på att komma i besittning av samma penningar. Tjuven kom in genom ett fönster, men observerade icke att det låg en liten flicka i rummet. Han smög sig nu in i en närbelägen kammar att söka dyrka upp byrån i vilken penningarna förvarades. Under tiden lyckades flickan komma ut genom samma fönster, som han krupit in och sprang fram till närbelägna gårdar, där hon väckte folk, som nu kommo tillstädés. Tjuven blev därigenom fast. Och det var icke nog med att denne blev tagen, utan efter det flickan gått, hade ytterligare två av samma band kommit till, så att de voro tre, då de påföljande dag fördes till Kristianstad. Men

101

76.

102

ACC. N.R M. 466:77.

Landskap: Skåne

Härad: Jönköping

Socken: Jönköping

Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Adress:

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

77.

103

Troll. 108.

På sina ställen i Vångabergen trodde de gamla att i forna tider funnits troll, och man brukade utpeka de platser i skogarna, där de haft sina kreatur, lika väl som de vattendrag, där de brukat fiska. Särskilt var det en sådan bäck ett stycke norr om Vånga by, i vilken de brukade påstå fanns en trollfisk. Vid ett tillfälle hade en torpare fått den på sin krok. Han sökte att sakta leda den mot land, men just som torparen skulle rycka till, var det fisken, som slet sig ifrån honom och det så hastigt att fiskaren höll på att falla huvudstupa i vattnet. Han såg då att fisken var lång som en bjälke.

Do.

ACC. N.R M. 466:78.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

78.

104

I Grönhults skog i Vånga socken fanns det en skogssnuva, som brukade att förvilla folk. I min barndom fanns det en torpare, som gick där en hel natt utan att komma rätt, och han råkade icke därifrån förrän han vänt sin rock på avig sida. Först då hittade han åter rätt.

Rosén.

110.

Vi Vångaberget, beläget i omedelbar närhet av därvarande kyrka, fanns det fordom troll. En flicka blev där för många år sen bergtagen. Hon hade sin väg där förbi och fick se ljus lysa, som hontyckte i en stuga. Flickan gick på nyfikenhet in, emedan hon undrade vem som bodde i den stugan. Men samtidigt stängdes dörren och hon fick stanna där en längre tid. Under denna hade hon att uträffa deras ärenden.

105

Vid ett sådant tillfälle råkade hon vara ute då det ringde i socknens kyrka. Därmed bröts för trollningen och hon kunde återvända hem. Där trodde man henne vara omkommen. Man hade sökt henne överallt, men utan resultat.

Rosén.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

79

Så länge jag kan minnas har det varit sed i Emitslöf, att när bröllop avhålls "ropa ut bruden". Under aftonens lopp samlas en hel del ungdomar, ibland äldre också, vid bröllopsgården. Någon ropar nu: "Brudparet fram!" i vilket hela skaran instämmer. Brudparet har nu att gå ut på förstugustrappan och stå en stund. Så ropar åter någon i hopen: "Leve brudparet!" som åtföljs av tre- eller fyrfaldigt hurra! Det har varit bröllop, där de flera gånger på detta sätt ha måst visa sig. Ibland har man även ropat ut brudsvenner och brudpigor eller som de i våra dagar kallas marskalkar och tärnor.

Agda Persson, Emitslöf. 3/5 21.

106

112.

När Hågena-Anna i Emitslöf hade bröllop var det en förfärlig massa folk samlat och en hel del sköto alldeles besatt. Bland dessa var också en pojke från Getaberga, som råkade skjuta en av de närvarande gästerna, syster till bruden, att hon blev krutstänkt i hela ansiktet. Han blev sedan ständ

107

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

80.

till tinget, men gjorde upp saken i godo och slapp komma dit.
Do.

Bröllop. 113.

När Norrgårs-Jens i Getaberga hade bröllop låg det skyttar utmed gärdesgårdarna ända från Emitslöfs by upp till Getaberga, vilka sköto så, att det var som ett enda skott hela vägen.

Do.

Växtlighet. 114.

Min morfar skulle alltid ha ägg i korgen då han sådde linfrö. Vidare skulle han ha dylika till frukost den dag samma sådd skedde. Man ansåg detta skulle medföra framgång och på sitt sätt bidraga till befodrande av växtligheten.

108

Bengta Johnsson, Broby.
5/5 21.

Naturläkare. 115.

Far hade en gång huggit sig i ett ben, och det var omöjligt få detta läkt. Doktorer anlitades både i Kristianstad

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* *i*

81.

och Hessleholm. Då kom en klok gubbe från Glimåkra och gav honom det rådet att han för såret skulle begagna eklake. Han gjorde detta och benet läktes inom kort tid.

Do.

Djur. 116.

Det uppgives att det finns intet djur av alla vilda sådana, som är så överfullt av loppor och småkräk som räven. När han vill göra sig dessa kvitt tager han en "töss" mossa i munnen och beger sig simmande ut i vattnet. Därmed driver han då alla dessa småkryp att taga sin tillflykt till denna mossa. Så släpper han slutligen ned denna i vattnet och simmar åter till land.

Per Sonesson, Hjärsås. 70 år.
5/5 21.

109

Ärlighet. 117.

Förr var ärligheten mycket större här i trakten än vad den nu är. Som bevis härför kan nämnas, att en gång, då en smålänning var på resa, behövde han låna pengar av en göing,

ACC. N.R M. 466:82.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

82

Det fick han också, och kommo de därvid överens, att små-länningen en viss dag skulle komma till en bestämd plats och där under en sten lägga ned pengarna. Så skulle göingen möta honom och hämta dessa, vilket ock skedde. Göingen fick vart-neda öre igen.

Do.

Ärlighet. 118.

Det fanns ingen ärligare mänskliga till i Hjärsås än "Kar-re-Per" i Hjärsås vång. Om det icke brast mera än ett öre skulle det betalas. Han brukade köra bud åt folk den två mil långa vägen till Kristianstad, och tog han blott 10 öre för varje bud. Men på samma gång var han också den snålaste i hela trakten. Han gödslade sitt torp till hälften med spillning, som han sammanplockade ute på vägen. Hade han en fläsk-bit brukade han binda ett streck om denna och lägga sig på ryggen å bordsbänken. Var gång han svalde fläsksvålen spar-kade han i väggskåpet i vilket snöret var fästat, så att fläskbiten åter flög ut igen. Så Åt han duktigt med bröd till och höll han på så tills fläskbiten är uppsliton.

Såg-August, Hjärsås. 5/5 21.

Skriv endast på denna sida!

110

///

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

83

H. Grönge Ld
Gumlösa ss

112

Sjukdom. 119.

Gammalt folk trodde att det i varje böld fanns något trolltyg eller vad det var, som man kallade "bullamor". Det var själva dåligheten. Denna skulle man krama ut och kasta på ett ställe dit man aldrig gick och blev man därigenom kvitt det onda. Men om det fanns en person, som förirrade sig till ett sådant ställe fick denne det i stället.

Sofia Andersson, Långaröd.
10/5 21.

Kloka. 120.

Det fanns en kvinna i Gumlösatrakten, som kallades Bjära-Annan. Hon ansågs vara i besittning av klokskap i så måtto att hon botade folk, som råkats ut för något i väret. För ändamålet lade hon en sax i en handduk, sedan tog hon denna omkring dem avigt tre gånger. Befanns då saxen på något sätt ha flyttat sig räknade hon på att det var trolltyg personen ifråga kommit ut för, men skulle dess makt genom det anförläda förfäringssättet bli bruten. Detta skulle ske tre torsdagsmorgnar å rad.

Do.

ACC. N:o

M. 466:84.

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson.....

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

84.

113

Do.

Kloka. 121.

Det fanns i Sörby en som sökte kloka emedan hon förlorat någon sak. Den kloke sade att den var den skyldige, som först kom och ville låna något. Några dagar senare kom en av granarna och blev nu denne beskylld för att vara tjuven, vilket allt åstadkom en fiendskap, som varade en längre tid.

Do.

Kloka. 122.

En kvinna hade brutit av stickor emot knäna då han var havande. Detta bidrog till att en dotter som föddes fick skäver så att hon kunde icke stå på sina ben. En klok anlitades, som ordinerade att modern skulle skaffa stickor och mäta barnet med dessa, samt binda dem om dess knä och ben. I tre veckor skulle barnet ha benen på detta sätt lindade och skulle det onda gå bort. Kvinnan gjorde detta och påstod att barnet blev bra.

Do.

ACC. N:o M. 466:85.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson.

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

85

114

Kloka. 123.

Det fanns en gubbe i Kvittinge som av en del människor betraktades som klok. Han ansågs särskilt kunnig då det gällde att bota barn och andra för "slaget". Han blandade därvid samman något i en påse, som de skulle bära om halsen tills det gick bort. Många voro de, som brukade anlita honom. Do.

Kloka. 124.

En klok man brukade att bota ormbett på så sätt, att den som blivit biten skulle sticka ned benet eller fingret i jorden och låta det bli kvar där tills solen gått ned, eller ock, om den bitne lyckades före ormen hinna till vatten och där sticka ned den bitna lemmen, blev denna åter bra. Man trodde nämligen att efter det ormen bitit begav sig denne skyndsam till vatten. Ävenledes var man av den åsikt, att om man lyckades slå ihjäl ormen och lägga av dennes skinn över det skadade stället skulle detta draga gifftet till sig.

Do.

115

ACC. NR M. 466:86.

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

86,

Sjukdom. 125.

Tandverk botade man på så sätt att man tog en tagg av en igelkott och petade tanden med. Så snart denna började blöda gick tandverken bort.

Do.

Barndop. 126.—

I min barndom var det vanligt, att gudmodern alltid hade två förkläden på sig då hon förde barnet till kyrkan. Detta skulle bidraga till att det "fick gott om" materiella ting. Hon fick akta sig för att under den dagen släppa något, ty då blev barnet släpphänt.

Do.

beb!
116
M.C.P.

Lyte. 126.—

Det var en kvinna, som födde ett barn, vilket fick förfärligt med utslag, utan att hon kunde erhålla bot därfor. Slutligen kom hon ihåg att vid ett tillfälle hade hon stått under ett träd då det ösregnade, utan att ha något på huvudet. Hon gick därfor till samma träd en dag då det regnade och hade barnet med sig. Detta slapp därigenom ifrån det onda och blev åter friskt.

Do.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o M. 466:87.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

87.

//7

Död. 127.

Om en havande kvinna dog försummade man aldrig att lägga henne med full utstyrsel även för barnet i kistan. Detta ansågs alldeles nödvändigt. Ingen kvinna som var med barn fick titta på en sådan kvinna sedan hon var död, ty då erhöll det blivande barnet slag.

Do.

Kloka. 128.

Det var en torpare i Kvittinge som hade svårt för att få smör. Han anlitade en klok och denne gav det rådet, att första gången man kärnade smör efter det kon hade kalvatskulle man lägga stål under kärnan.

Ofta var det vanligt, att om man ej fick smör hemma gick man till grannens medan man kärnade.

Do.

Kloka. 129.

//8

Om det ej lyckades med en brygd, som man ville trodde, man merendels, att denna av någon illasinnad blivit "för gjord". Då hade man att gå ut i skogen och bryta en gren av

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson.....
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

86

nio olika slags träd. Sedan kunde man vara fullt övertygad om att det lyckades, ifall man lade dessa grenar i kors om varandra i röstakaret. Åtminstone kunde ingen sedan trolla brygden.

Do.

130.

Om en ko hade kalvat och hon första gång skulle dricka ute fick man icke försumma att lägga stål vid tröskeln. Annars kunde lätt hända, att hon blev förtrollad och man icke fick någon nämnvärd nytta av henne.

Do.

Klokskap 131.

119

Man fick aldrig försumma att vid brödbakningen pricka ett kors på kakan med en strumpsticka. Skeðde icke detta kunde det lätt hända att det blev "förgjort", och att hela baket blev "dödbakat" eller "skorplupit".

Do.

Valborgsmässa. 132.

Under Valborgsmässan var det vanligt att alla skulle

ACC. N:o M.

466:89

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

89.

ut i skogen och ropa på det värsta sätt. Därigenom trodde man sig kunna förhindra att räven under sommarens lopp tog bort några får..

Do.

Do. 133.

Valborgsmässoafton var det vanligt att unga och gamla ställde sig i hörnen av rummen för att skrämma bort råttorna. Därvid hade man att ropa: "Alla råttor till skogs". Och menade man att dessa sedan icke skulle visa sig.

Do.

120

Sjukdom. 134.

Om en person led av påssjukan, som under äldre tider var ganska vanlig, hörde det till, att den sjuke skulle tagas genom ett oxok. Därigenom att man sedan efteråt stötte till de sjuka ställena med detta trodde man han skulle bli bra.

Do.

Djur. 135.

Att riva ned ett skatbo var liktydigt med olycka. Skatan

Landskap: Skåne
Härad: *Göinge*
Socken: *Sunnlösa*
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av: *Lofia Andersson*
Född år i *Tengnabu*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

82.

121 orig. sida.

var en tjuvfågel, med den hade lycka med sig. Att med blotta händerna röra vid en sådan eller en skatunge, medförde skabb.
Do.

Djur. 136.

Maria nyckelpiga skulle man alltid hantera på ett försiktigt sätt. Man brukade med henne räkna ut huruvida det under kommande dag skulle bli vacker väderlek rådande, genom att lägga henne på handen och säga: "Agerhöna, fly, fly! I morgen blir det solsken och vackert väder!" Flög hon då trodde man att så också skulle bli förhållandet. Do.

Djur. 137.

Om man tog en snigel i handen och lyftade honom från jorden under det man sa: "Snigel, snigel, räck ut dina långa horn, så vill jag giva dig en skäppa korn," så gick samtidigt i uppfyllelse vad man samtidigt önskade sig. Do.
11/5 21.

122

ACC. N:o M. 466:91.

Landskap: Skåne
Härad: Västra Göinge
Socken: Gunlösa
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av: Sofia Andersson
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

83.

Växtlighet. 138.

Den som skulle plocka blommor på en hyllebuske (fläder-) hade att säga: "Hyllemo^r, hyllemor, får jag taga litet av dina blommor?" Annars hade de ingen tur med sig. Man trodde nämligen att det bodde ett andeväsen i hyllebusken, vilket man brukade benämna "hyllemor".

Do.

Sjukdom. 139.

Den som hade ont i händerna, fick utslag och dylikt kunde på fördelaktigaste sätt få detta botat därigenom att man gned det onda med en vit sten. Man brukade därför också att ha sådana, särskilt avpassade för detta ändamål.

Do.

123

Sjukdom. 140.

Den som hade mosjukan brukade att stöta sönder vättaljus, vilka sedan bakades i en deg. Hjälpte icke detta enbart hade man att taga några naglar, tuppaklor, tuppakammar samt hör. Allt detta skulle sönderhackas och sönderklippas så fint, att det kunde inbakas i brödet och på anförda sätt

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921 *Född år* *i*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

84.

användas.

Do.

Offer. 141.

Mellan Råröd och Sinclairsholm är ett "bål", där en män-niska någon gång i tiden har ljutit döden. Alla de, som pas-sera förbi detta bål ha att kasta en riskvist eller en sten , som offer på detsamma. Detta för hedrande av den dödes minne.

Do.

Offer. 142.

124

Det finnes en bro över ån vid Vittsjö, där alla människor, som passerade förbi i forna dagar brukat stanna, medan de kastat en sten på ett bål som finnes i ån nedanför samma bro. Och påstodo de gamla att det var där, som Gustav II Adolf en gång höll på att omkomma och att de till hedrande av den-ne store konungs minne kasta samma stenar. Det finns ock-så en betydande stenhop mitt i ån, vilken man kan se då det är lågt vatten.

Do.

ACC. N:o M. 466 : 93.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

Seder och bruk. 143.

Då man fann en hästsko på en väg skulle man icke likgiltigt gå förbi denna utan taga upp den och hänga den över dörren till sitt hus. Det betydda lycka.

Äldre människor räknade ävenledes på, att ju flera dylika hästskor man kunde anbringa över dörrarna till sitt hus, desto flera friare skulle döttrarna komma att erhålla, om det fanns giftasvuxna sådana i huset.

Do.

125

Sjukdom. 144.

I min barndom och ungdom fanns det folk, som hade en förfärlig mängd vårtor på händerna. Dessa sökte man taga bort dels genom att stjäla fläsk att smörja dem med, vilken fläskbit sedan skulle nedgrävas under en jordfast sten vid en korsväg, dels ock genom att skaffa sig så många ärter, som man hade vårtor. Dessa ärter skulle man sedan kasta i en brunn under det man sade för var och en: " jag vill bli av med dig!" Sedan skulle man gå baklänges därifrån.

Do.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

85

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

86.

126

Djur. 145.

Om mullvaden var mycket svår utanför ett hus, som han ibland kunde vara, skulle man taga en kvist av en hägg och sätta ned i det hål, som han grävt upp. Och han skulle tämligen snart tröttna på sina grävningar på den platsen. Do.

Seder och bruk. 146.

Man fick icke försumma att ge hästen av julbrödet Vårfrudagen, ty därigenom fick han kraft att draga vårbruket. För ändamålet brukade man gömma en halva av samma julbröd i sädesbingarna. Första gång man körde på vårbruket skulle ävenledes dragarna ha av samma bröd. Do.

Do. 147.

Då man sålde en ko, fick man alltid lämna repet med. Detta var nämligen liktydigt med att det blev lycka i handeln. Däremot om säljaren själv tog repet vid överlämnandet av kon, sades det, att han "tog lyckan med sig".

127

ACC. N:o

M. 466 : 95.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

87.

Seder och bruk. 148.

Då man slaktade svin brukade den som förrättade detta arbete ofta på skämt att skicka småpojkarna och enfaldigt folk in till grannarna att "låna rumpedrag", som man uttryckte sig. Dessa skrattade då någon kom med en dylik begäran.

Do.

Sjukdom. 149.

Det fanns en gubbe i min hemort, som man understundom brukade anlita vid inträffade sjukdomsfall, och brukade denne ordinera för dem som hade "slag" (fallandesjuka) att de skulle dricka varmt svinblod.

Do.

Seder o. bruk. 150.

128

Svinahåret tog man under äldre tider noga vara på. Det användes nämligen av fattigt folk till vävnader och sängtäcken, som man brukade att breda över sängarna. Det ansågs vara synnerligen varmt.

Do.

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

88

Do. 151.

Den som var ung och hade livet för sig skulle icke äta
av svinarumpan, ty då trodde man att en sådan "växte nedför",
d.v.s. blev mindre till växten än man var.

Do.

Jakt. 152.

Om den som gick på jakt mötte en person, som sade "lycka
till" kunde han lika gärna vända om, emedan det var liktydigt
med otur.

Do.

Påsk. 153.

I min barndom var det vanligt att unghomen skulle ha
"påskaris", vilket skedde långfredagsmorgon innan man gått
ur sängen. Matmoderns hörde det till att ge detta. Alla
skulle de ha en känsla av den smärta Frälsaren kände då han
led på korset.

Do.

129

ACC. NR M. 466:97.

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson.....
Härad: T. Göinge..... Adress:.....
Socken: Gumlösa..... Berättat av:.....
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

89.

Påsk. 154.

Man brukade i min ungdom att före påskens plocka samman en del sönderslagna kärl, som man kallade "påskaskrällen". Dessa kastade man sedan på varandra då man låg. Do.

Seder och bruk. 155.

Ungdomen brukade då och då anordna pingstbröllop med brud och brudgum. Hur det var med brudgummen vet jag icke, men man brukade alltid säga, att "den som lånade sig till pingstbrud blev aldrig någon riktig brud." Do.

Seder och bruk. 156.

Den som fruktade för att under nattens lopp bli ansatt av maran skulle sätta skorna med tårna utåt golvet. Man trodde nämligen att denna skulle först försöka skorna, och och därigenom att dessa voro vända utåt kom hon icke till sängen. Do.

149

150

Landskap: Skåne
 Härad:
 Socken:
 Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
 Adress:
 Berättat av:
 Född år i

90,

Spöke. 157.

De gamla brukade tala om att det på mejeriet å Vanås fanns ett spöke. Då man låg där nattetid kom där något besynnerligt och tog på en. Allmänna meningen var, att det var en person, som där en gång hängt sig och att det var denne som gick igen.

11/5 21. Do.

Troll. 158.

Åskan slår alltid efter troll och dålighet. Om ett troll är ute då åskan går blir det av blixten nedslaget och totalt förintat. En hel del folk voro för många år sen samlade till slätter i Fölhult. Så började himmeln mulna och åskan kom allt närmare. Man tog sin tillflykt till en lada, som fanns på ängen, att söka skydd för det nedströmmande regnet. Då de väl kommit in kom jämväl en hund springandes in genom ladudörren. Men samtidigt kom en blixts ävenledes in genom dörren och träffade hunden, så att det syntes icke så mycket som ett hår efter honom. Det var naturligtvis ett troll, som uppträdde i en hunds gestalt.

Lantbr. C. Larsson,
 Lund 15/4 21.

131

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* *i*

91.

132

C.L.

133

C.L.

Troll. 159.

Min farfar var ute på färdevägar. Helt plötsligt började åskan gå och det mullrade allt kraftigare. Som han körde vägen fram observerade han plötsligt ett klot rulla framför sig. Det var naturligtvis ett troll. Det var han genast på det klara med. Han höll sig därför på vederbörligt avstånd. Om en stund kom också en blixt och träffade klotet så att det blev totalt förintat. Han hade haft rätt.

Spöke. 160.

En gång hade farfar varit i Kristianstad och körde hem sent på natten. Då han kommit ett stycke upp åt Ousby församling kände han helt plötsligt att något tungt hängde bak- efter på vagnen. Hästen orkade knappast upp för backen. Anande att det var en gast gick han framför hästen och tog betslet av denne för att se genom huvudlaget och fick då se en elak sådan sitta bak på vagnen. Han befann sig också i närheten av en plats, där en person en gång ljutit döden av våda och var det naturligtvis denne, som på detta sätt gick igen.

ACC. N:o M. 466 : 100.

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

92

134

Skogsjungf. 161.

I den stora skogen mellan Hittarp och Lunnom är det många som förr i världen blivit förvillade. Där uppehöll sig en skogssnuva, som drev sitt spel. En bonde från Lunnom, som en afton varit i skogen att se om sins kreatur, råkade vid ett tillfälle ut för hennes konster. Han visste ingen annan råd än att vända kläderna. Rocken lade han därvid av sig på marken medan han vände västen. Men när han så åter skulle ha fatt i ytterplagget, var detta borta. Han hade ingen vetskaps om att man får icke lägga något plagg ifrån sig då man vänder klädesdräkten. Då är genast trollpackan framme och tager dem.

N. J. Ek, Västraby. 17/5 21.

Troll. 162.

Om man sätter ettvstycke getapel i seldonen då man är ute och kör kunna icke troll eller gastar hänga efter och göra lasset tungt. Ej heller kan någon förtrolla vare sig djur eller vagn.

Ek.

ACC. NR M. 466 : 101.

Landskap: Skåne.....

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:.....

Adress:.....

Socken:.....

Berättat av:.....

Uppteckningsår: 1921

Född år i

Do. 163.

Kör man över ett vatten, kunna icke troll driva sitt spel med en skjuts. Allt trolltyg förlorar sin verkan då man far över vatten. Ävenledes är detta förhållandet om man färdas över korsvägar. Om en gast hänger efter ett lass får han slätta då man kommer till dylika ställen.

Ek.

Troll. 164.

Det hände en gång för många Herrans år sedan, att barnmorskan red landsvägen norrut i socknen att färdas till Kattarp, där en kvinna som väntade sin förlossning, längtade efter hennes ankomst. Då hon kom till Hviloboksbacken, en fjärdings väg norr om Broby, råkade hästen ut för ett troll, som hängde efter, så att han knappast orkade ur fläcken. Så kom hon till Korsaslätt, där vägarna korsa varandra, Där måste trollet slätta, men var samtidigt så upprettat, att det slet kappan av henne. Själv kom hon emellertid lyckligt dit, där ho n var väntad.

Ek.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

93

131-

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

94.

136

Det var en gång en dräng i Västraby som skulle köra till Kristianstad med ett lass ved. Då han kom till Hanaskogs vång, fann han plötsligt, att vagnen blev så tung, att hästarna knappast orkade dra det upp för backen. Drängen var emellertid icke bortkommen av sig, utan skyndade av och tog huvudlaget av hästarne. Då han såg genom detta fick han se ett fult troll sitta bak på vagnen. Han fick emellertid skynda sig att åter sätta betslet på hästarna, enär trollet sprang emot honom. Först efter det han kastat kniven emot detsamma lyckades han komma undan.

Ek.

166.

En dräng från Glimåkra var på väg till Kristianstad med ett lass laggkärl. Då han om natten kommit ut på Bjärlöfs mark fick han se, att manen på hästen flätades mer och mer, samtidigt som denne blev alldeles löddrig av svett. Drängen sprang av vagnen och tittade genom huvudlaget på hästen och fick då se ett troll sitta grensle över hästens manke, samtidigt som det höll på allt vad det kunde med att fläta

137

Pehr

ACC. NR M. 466 : 103.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken: Enslöv

Berättat av: Nils Ek

Uppteckningsår: 1921

Född ^{omkr.} år 1870 i Falsterbo

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

95.

138 = Originalen

manen. Nu måste det försvinna, men drängen hade sedermera ett förfärligt arbete med att åter få manen slät. Ek.

Seder och bruk. 167.

Äldre människor brukade förr att lägga en kvist av getapeln i smörkärnan så att smöret icke skulle bli förhäxat.

Om man lade en kvist av getapeln i stöveln, då man skulle ut att gå blev man icke trött. Ek.

Djur. (Bi) 168.

När det "drogs" mycket i en bikupa, tog mor bottnen av denna och satte en annan, genomborrad med små hål i dennes ställe. Då kröpo bina in genom hålen och byggde på nytt.

Kakor förfärdigades undan för undan.. Så, när dessa voro färdiga tog man ut den bottnen och satte dit en annan på samma sätt som förut. Detta skedde merendels nattetid då bina voro inne. På så sätt kunde man "skatta" dem flera gånger om det var en bra sommar. Ek.

ACC. NR M. 466:104

Landskap: Skåne

Härad:

Socken:

Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Adress:

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

96.

139

På det att svärmarna icke skulle flyga sin väg brukade man att spruta vatten på dem, då de tämligen snart satte sig. Ett annat sätt var att springa i förväg åt det håll, dit man trodde att bina togo vägen samt där lossa skott. Märkte de detta slogo de snart ned.

Ek.

Väder och vind. 170.

Om spindeln sitter i sitt nät och darrar blir det regn: men om han river detta blir det storm.

Ek.

Offer. 171.

Nymö kyrka var en gammal offerkyrka, dit folk ännu i min barndom brukade fara för att offra. Man sade också om denna att den stått ända sedan syndafoden. På väggen syntes märken efter hur högt vattnet gått, vilka kyrkvaktaren med förkärlek brukade visa främmande, som kommo dit. Penningarna offrades i en bössa, som var belägen vid altaret, och tog man sedan någon flik av altarduken samt litet murbruk med

140

Landskap: Skåne
 Härads: _____
 Socken: _____
 Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
 Adress: _____
 Berättat av: _____
 Född år i

97

sig därifrån., att därmed bestryka den sjuke. Framförallt
 de som ledo av fallandesot sökte där bot.

Ek.

Kvarnar. 172.

Man skall aldrig låta en kvarn eller såg gå på lördags-
 natten efter klockan tolv, ty då kan den lätt nog gå sönder.
 Ej heller skall man låta den gå Lucianatten, vilket är sär-
 deles farligt. Den natten skola tomtarna i kvarnen råda sig
 själv. Men när klockan är ett på morgonen till söndagsnat-
 ten kan man åter sätta igång. Då är det nämligen icke läng-
 re förenat med fara.

Ek.

Väder och vind. 173.

141

Om vattnet i Helgeån höres som om någon "läser", då är
 det ett säkert kännetecken till att det blir regn däremot
 om det höres "sjungande" blir det torrväder.

Ek.

Landskap: Skåne.....
 Härad: *O Grönge*.....
 Socken:
 Uppteckningsår: 1921..... Född år i

Upptecknat av: Pehr Johnsson.....

Adress: *Broby*

Berättat av:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV*78.*Do. 174.

Blir det en stor ring omkring månen har man att vänta
 ett nätt litet oväder, men en liten ring är liktydigt med ett
 större sådant, åtföljt av storm.

Do.

Do. 175.

Det heter i ett ordstäv, att pingst väta, kommer mången
 man till att gråta.

Do.

Påsk. 176.

Under påskveckan fick ingen gifta sig, ty det var lik-
 tydigt med olycka. Ej heller fick man under denna vecka, som
 kallades den "stilla ugan" göra annat än nödvändigt arbete.

Do.

Midsommar. 177.*142*

Den som ville veta vad som under den närmaste framtiden
 skulle komma att inträffa, hade att midsommarnatten sätta
 sig grensle över takåsen. Blev det bröllop i gården fick man

ACC. N:o M. 466 : 107.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

99.

se ett bröllopståg och om någon dog ett liktåg.

Do.

Do. 178.

Den flicka, som ville veta sitt framtidas öde hade att under midsommarnatten plocka nio blomster och lägga under huvudkudden. Den mansperson hon drömde om skulle hon komma att få.

Ett annat sätt var att plocka tväne buketter, som man band fast vid takåsen midsommarnatten. Om dessa då de vissnade, drogos mot varandra var detta liktydigt med att flickan skulle få den person varpå hon tänkte, men om de drogo sig åt var sitt håll skulle ett motsatt förhållande inträffa. Do.

143

Jul. 179.

Då man på julaftonen ömsat linne skulle man breda ut det linter tyg man tog av sig på loftet. Om den ena ärmens morgonen därpå var kastad tvärt om och icke låg som den på aftonen blivit utbredd, var detta liktydigt med att personen i fråga under årets lopp skulle komma att avlida. Do.

avskrift

ACC. N:o M. 466:108.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

100,

Do. 180.

Det var rätt vanligt att man under julaftonen satte två ljus på julbordet, ett för husfadern och ett för husmodern. Det som först brann ned skulle först avlida.

Väder och vind. 181.

144

Min far brukade läsa i mars månad:

Den första torsdan i tor
trampar tranan de danskes jor, (jord)
den andra torsdan går han i änga
och den tredje följer han bruden i sänga.

Därmed menade han, att första torsdagen kom hon, den andra började hon att bygga bo och den tredje skulle bonden lägga sig i dagsljus och icke längre tända ljus. Ek.

Seder och bruk. 182.

Det ansågs absolut nödvändigt att man den tredje torsdagen i tor skulle lägga sig i dagsljus. Äldre människor ansågo, att om man icke då lade sig blev man icke färdig med

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o M. 466 : 109

Landskap: Skåne.....
Härad: Gränna.....
Socken: Härnösand.....
Uppteckningsår: 1921.....

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress: Härnösand
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

161

145 = org. nr.

det arbete man ämnade uträtta under det året.

Ek.

Växtlighet. 182.

Man trodde förr att varje trä hade sin särskilda ande, som avsåg att beskydda det. Sålunda talade man om hyllefrun. Man fick icke taga blommor på en hyllebuske utan att först fråga denna: "Hyllefrua, hyllefrua, giv mig litet av dina blommor så ska du få av mina då de bli blommade." Först efter det man sagt detta fick man taga av hennes blommor. Tog man dem utan denna förfrågan blev man därav sjuk och hade för övrigt icke den nytta därav som man beräknat.

Lade man sig att sova under en hyllebuske utan att först fråga frun kunde lätt hända att hon blev arg, så man fick huvudverk.

Ek.

Väder och vind. 183.

146 = org. nr.

Far brukade i mina pojkår läsa ett rim:

Tor med sitt långa skägg
Lockar barnen utom vägg,
Men Fare fejeskinn

ACC. NR M. 466 :10.

Landskap: Skåne
Härad: *Hörby*
Socken: *Björne*
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress: *Björby*
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

102

Han fejar dem åter in.

Därmed menade han att Mars kunde vara varm och blid, men
april kall och blåsig.

N.J.Ek. 18/5 21.

Jul. 184.

Juldagsmorgonen brukade man taga ett papper varpå hus-
fadern eller någon annan ritade en ring - juldaysringen. Var
hela juldagen mulen skuggades denna ring. Då blev det mycket
sträng vinter innan påsk. Däremot om hela juldagen blev klar
hade man att vänta en blid vinter. Då skuggades icke heller
ringen. Var det ömsom klart och ömsom mulet under juldagen
skuggades ringen proportionvis härefter.

Även annandagen brukade man att rita en ring och göra si-
na betraktelser. Om exempelvis denna dag blev mulen hade man
att vänta en regnig eftersommar och en snöig förvinter. I fall
motsatsen inträffade - litet snö på förvintern och en torr
eftersommar. Om båda dagarna varo klara blev det ett gott års-
mål.

Ek.

147 = orig. nr

Skriv endast på denna sida!